

Aleksandra

Alexander Sokurov, 2007

Una àvia visita el seu nét destinat a la guerra de Txetxènia. Personal mirada sobre la guerra, el conflicte i les relacions familiars.

El cinema rus és un cinema sense esperança perquè és un cinema invisible. No sovintegen les estrenes de realitzadors russos, ni tant sols en les sales que projecten filmografies més excèntriques, –fora dels circuits comercials i del *main stream*– com diria Domènec Font. La seva distribució és gairebé inexistente i com exemple només cal anomenar el cas d'aquesta sala en la qual, després de 8 temporades, només podem comptabilitzar dues projeccions de cineastes russos: *El regreso* d'Andrei Zvyagintsev (que ha estrenat a Cannes 2008 *Izgnanie*) i *L'Arca russa*, del mateix Sokurov.

I és també un cinema sense esperança perquè la seva història l'ha marcat amb un signe trist.

En els seus inicis, els anys de la Revolució Comunista, Lenin afirmava que el cinema era la més important de les arts perquè sabia perfectament quina mena d'eina de propaganda podia esdevenir i per aquest motiu va tenir una merescuda rellevància. Eren els temps en què Sergei M Eisenstein (Aquirassat

Potemkin) i Dziga Vertov (*L'home de la càmera*) assajaven amb les lleis del muntatge, el primer, i amb l'experiment que després s'ha denominat documental –anys més tard el van seguir Godard i el mateix Grup Dziga Vertov– el segon.

Després s'obre un període de silenci absolut i els 60 vénen marcats per noms com Romm Paradjanov i Tarkovski que malgrat les prohibicions i l'exili escriuen una important pàgina de la història de cinema rus que, a més, es projecta fora de les fronteres de l'URSS.

Tanmateix no és fins els anys 70-80 quan Sokurov comença a ser conegut de la mà del seu mestre Tarkovski, que ja li havia obert el camí en el reconeixement internacional.

Vostodvanaya Elegia (Elegia oriental) i Mare i fill són les pel·lícules amb què els més "llepafilms" comencen a conèixer Sokurov però no és fins la famosa Arca russa –pel·lícula sobre l'Ermitage, rodada en un sol pla-seqüència i la seva participació al MICEC (Festival

de Cinema Europeu de Barcelona) que Sokurov és conegut i reconegut, al nostre país.

Aquest és un cineasta oposat al naturalisme. El seu és un cinema spectral i ell mateix ho expressa amb la coneguda frase de: "Tot és com un somni..." i per aquest motiu *Aleksandra*, no és en cap cas un diari de la guerra txetxena, sinó una mena de recorregut oníric d'una dona a la recerca del seu nét pels aquarteraments de la rereguarda del camp de batalla.

L'abstracció del conflicte

Sokurov –que no s'amaga de dir que sempre ha pensat que Txetxènia és Rússia– no parla d'un conflicte concret, tot i que en alguna ocasió apareixen txetxens que demanen una certa comprensió als invasors. Obvia el camp de batalla i opta per mostrar-nos les conseqüències del conflicte –aquarteraments desolats i ciutats devastades– i s'esforça en fer evident que, quan es tracta d'éssers humans, necessitats d'estimació i recer no hi ha enfrontament que es pugui justificar ni mantenir.

L'escena en què Aleksandra coneix la dona que ven tabac i aquesta –una txetxena– li ofereix la seva llar i la seva companyia mentre la primera li confessa que el seu marit no era un bon home és un testimoni inestimable de la inutilitat de l'enfrontament i el conflicte: són només dues dones, filles d'una època que han patit per la seva condició de dones i segueixen patint a causa d'una guerra absurda.

D'altra banda, Aleksandra, també es relaciona amb el seu nét com si no existís el conflicte i li demana pel seu futur i les possibilitats de tenir família i fills. Aquest li vol fer entendre que tot això no és possible, però l'àvia sembla viure en un altre món: es dedica a mimar els soldats que comanda el seu nét, donar-los conversa, i comprar-los tabac com si es tractés de l'àvia protectora d'una colla d'adolescents desvalguts.

Una presència, una aura...

Galina Vishnevskaya és una institució a Rússia per la seva condició de vídua del violencelista Rostropovitx i, al mateix temps, actriu i cantant d'òpera reconeguda: és una presència que ho omple tot i es desborda per la pantalla fins arribar a l'ànima de cada espectador.

Vishnevskaya és una dona que contradiu la teoria de Walter Benjamin sobre la destrucció de "l'aura" en l'època de la "reproductibilitat tècnica". Segons Benjamin, el cinema i la fotografia són les dues arts –si és que se les pot considerar així– que trenquen, amb més duresa, amb la dimensió ontològica de l'experiència de l'objecte artístic o de l'actor –en el seu cas. I, de fet, segons algunes avantguardes, artístiques cal separar ambdues de la resta pel fet consubstancial de ser arts de la reproducció i, encara més, en el cas del cinema

que utilitza el muntatge, gairebé com una forma de perversió.

La presència d'Aleksandra, ja sigui en el seu viatge inicial, en el seu deambular per l'aquartermament o en la visita al poble txetxè és sempre una imatge irreal, que és transcendeix a si mateixa i esdevé un personatge eteri, i gairebé intangible però a l'hora fort i, efectivament, dotat d'una aura que resulta molt difícil trobar en el cinema actual malgrat l'obsessió dels estudis per construir-les i, així, donar un valor afegit –plusvàlua– a les seves *stars*.

Sokurov sap que la pel·lícula no necessita d'un guió clàssic gràcies a la presència de la gran diva Vishnevskaya i utilitza aquesta arma. És per aquest motiu que si a l'acabament de la pel·lícula –impagable pla fix– us ve de gust entonar un bravo, us recomano que no us n'esteu...

I vagi per endavant el meu: Bravo, bravíssimo !

Fitxa tècnica

Tècnics

Direcció i guió: Aleksander Sokurov
Productor: Andrei Sigle i Laurent Danielou
Muntatge: Sergei Ivanov
Fotografia: Aleksandr Burov
Vestuari:
Música: Andrei Sigle
Efectes especials:
Companyia productora: -Proline Film, Rezo Films
Nationalitat: Rússia, França
Durada: 94 minuts

Actors

Galina Vishnevskaya: Aleksandra Nikolaevna
Vasili Shevstov Denis
Raisa Gichaeva: Malika
Evgeni Tkachuk

Filmografia

2007
Aleksandra
2006
Elegiya Zhizni. Rostropovich. Vishnevskaya
2005
Solntse (The sun)
2004
Peterbugskiy dnevnik: Mozart Rekviem
2003
Otets i syn (Father and Son)
2002
Russkiy kovcheg (Russian Ark)
2002
Elegiya dorogil
2001
Telets
200
Dolce
1999
Molokh
1999
Uzel
1997
Mat i syn (Mother and Son)
1996
Vostochnaya elegiya (Oriental Elegy
(...)